

Dariusz Surówka*

Egzekwowanie wyroków sądów polskich za granicą – zagadnienia praktyczne

1. Wprowadzenie

Od momentu powstania i funkcjonowania organizmu unijnego trwały prace mające na celu jak największą unifikację systemów prawnych związanych z podstawowymi filarami Wspólnoty, tj. swobodnym przepływem osób i towarów. Nerozerwalną dziedziną prawa, związaną z tymi właśnie fundamentami, jest prawo cywilne i handlowe. Od samego początku, a w ostatnim okresie czasu w sposób szczególny, zintensyfikowane zostały działania mające na celu jak największą korelację zapisów i rozwiązań prawnych, pozwalających na swobodny obrót prawny oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądów wydanych w jednym z państw Unii Europejskiej, także w innych krajach Wspólnoty. Przykładem rozwiązania tej właśnie kwestii jest rozporządzenie Rady WE nr 44/2001 z 22 grudnia 2000 r.¹. Konieczność regulacji tej kwestii wynikała bezpośrednio ze skali obrotu handlowego i umożliwienia wierzycielom dochodzenia swoich praw także w innych państwach członkowskich UE, w których siedzibę ma ich niesolidny partner handlowy.

* Autor jest wykładowcą w Katedrze Prawa Administracyjnego Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie.

¹ Rozporządzenie Rady WE nr 44/2001 z 22.12.2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. z 2001 r. L 12, s. 1) – zwane dalej rozporządzeniem.

Europejski obrót prawny w dziedzinie prawa procesowego oparty jest obecnie o pięć rozporządzeń w dziedzinie tzw. europejskiego prawa procesowego. Rozporządzenia te zostały wydane przez Radę w obszarze jej kompetencji w zakresie współpracy w sprawach sądownictwa. Kompetencje te przysługują Wspólnocie Europejskiej od czasu wejścia w życie Traktatu Amsterdamskiego². Obok aktów prawnych w dziedzinie międzynarodowego postępowania w sprawach małżeńskich³, doręczeń zagranicznych⁴, międzynarodowego prawa upadłościowego⁵, międzynarodowej współpracy w sprawie przeprowadzania dowodów⁶ i europejskiego tytułu egzekucyjnego⁷ najważniejszą dla praktyki sądowej regulację stanowi rozporządzenie Rady nr 44/2001 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych. Rozporządzenie to obowiązuje bezpośrednio w państwach członkowskich i zasadniczo nie wymaga implementowania go do prawa krajowego. Zapisy rozporządzenia zastępują odpowiednie przepisy polskiego kodeksu postępowania cywilnego (art 1096 k.p.c. i nast) oraz umów

² Traktat z Amsterdamu z 2.10.1997 r., zmieniający Traktat o Unii Europejskiej, Traktaty ustanawiające Wspólnoty Europejskie i niektóre związane z nimi akty. Wszedł w życie 1.05.1999 r., Dz.Urz. WE z 1997 r. C 340.

³ Rozporządzenie Rady WE nr 1347/2000 z 29.05.2000 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej za dzieci obojga małżonków (Dz.Urz. z 2000 r. L 160, s. 19).

⁴ Rozporządzenie Rady WE nr 1348/2000 z 29.05.2000 r. w sprawie doręczania w państwach członkowskich sądowych i pozasądowych dokumentów w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. z 2000 r. L 160, s. 37).

⁵ Rozporządzenie Rady WE nr 1346/2000 z 29.05.2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.Urz. z 2000 r. L 160, s. 1).

⁶ Rozporządzenie Rady WE nr 1206/2001 z 28.05.2001 r. w sprawie współpracy między sądami państw członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych (Dz.Urz. z 2001 r. L 174, s. 1).

⁷ Rozporządzenie Parlamentu i Rady WE nr 805/2004 z 21/04.2004 r. w sprawie wprowadzenia europejskiego tytułu egzekucyjnego dla niespornych roszczeń (Dz.Urz. WE z 2004 r. L 143, s. 15) – weszło w życie 21.10.2005 r.

międzynarodowych w dziedzinie jurysdykcji krajowej lub uznawania i wykonywania zagranicznych orzeczeń sądowych, w szczególności regulacje zawarte w Konwencji z Lugano⁸. Rozporządzenie to stanowi istotną zmianę w zakresie stosowania Konwencji z Lugano oraz w znacznej mierze modyfikuje zasady rządzące jurysdykcją krajową oraz uznawaniem i wykonywaniem zagranicznych orzeczeń w obrocie z państwami członkowskimi Unii Europejskiej. W rozporządzeniu znacznie uproszczone zostało postępowanie w sprawie uznawania i wykonywania orzeczeń wydawanych w innym państwie członkowskim UE.

2. Proces tworzenie się wspólnego prawa procesowego

Podstawowym dokumentem dla tzw. europejskiego prawa procesowego był art. 220 Traktatu Rzymskiego⁹, na podstawie którego państwa członkowskie Wspólnoty podjęły działania w celu zapewnienia „*uproszczenia formalności dotyczących wzajemnego uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych i arbitrażowych*”. Komisji Wspólnot Europejskich przypadła w tym względzie wyłącznie rola koordynatora.

Realizacja tych działań został powierzona w 1959 r. zespołowi ekspertów, w skład którego weszli m.in. przedstawiciele sześciu ówczesnych państw członkowskich (Belgii, Republiki Federalnej Niemiec, Francji, Włoch, Luksemburga i Holandii), Komisji oraz obserwatorów z Haskiej Konwencji Prawa Prywatnego¹⁰. Zadaniem zespołu

⁸ Konwencja o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych sporządzona w Lugano 16.09.1988 r., ratyfikowana przez Polskę 26.08.1999 r. (DzU z 2000 r. Nr 10, poz. 132 i 133).

⁹ Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą sporządzony w Rzymie 25.03.1957 r.

¹⁰ K. Pornbacher, E. Rutkowska, *Jurysdykcja krajowa oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych*, „Przegląd Prawa Handlowego”, 6/2004, s. 4.

ekspertów miało być wypracowanie konwencji, która zapewniłaby transgraniczne uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądowych w ramach ówczesnej Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej. Według opinii ekspertów, wzajemne uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądowych utrudniał nie tylko nadmiar formalności, ale także niezwykle szeroki zakres jurysdykcji krajowej sądów przysługujących im na podstawie wewnętrznych przepisów, prowadzący zasadniczo do dyskryminacji obcokrajowców. Był to główny problem na drodze do uznawania orzeczeń pochodzących z innych państw członkowskich.

Do zapewnienia uznawania i wykonywania orzeczeń na terenie całej EWG koniecznym stało się stworzenie nowego, jednolitego systemu jurysdykcji krajowej, który zastąpiłby regulacje krajowe. Efektem prac powołanego w tym celu zespołu ekspertów było przyjęcie w 1966 r., tekstu Konwencji brukselskiej o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych. Sama Konwencja została podpisana 27 września 1968 w na posiedzeniu Rady Ministrów Wspólnot Europejskich. Po ratyfikacji przez wszystkie kraje – sygnatariuszy weszła ona w życie 1 lutego 1973 r. Przy rozszerzaniu Wspólnoty Europejskiej (później Unii Europejskiej) nowe państwa członkowskie musiały także przystępować do Konwencji brukselskiej oraz związanych z nią protokołów¹¹. Kolejne przystąpienia państw powodowało podjęcie za każdym razem prac w zakresie modyfikacji treści Konwencji. Nowym impulsem do zmian były starania zainicjowane przez Szwecję, a następnie kontynuowane przez Szwajcarię, które zmierzały do włączenia ówczesnych państw

Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (*European Free Trade Association* – EFTA), czyli Finlandii, Islandii, Norwegii, Austrii, Szwecji i Szwajcarii, do systemu europejskiego prawa procesowego stworzonego przez Konwencję brukselską. Kraje EFTA nie mogły i nie chciały przystąpić do Konwencji brukselskiej, nie będąc państwami członkowskimi EWG. Stworzono zatem równoległą umowę międzynarodową w postaci Konwencji z Lugano z 16 września 1988 r., którą podpisały państwa członkowskie EFTA i EWG.

Jednak strony nie osiągnęły porozumienia co do właściwości Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (ETS) w sprawach interpretacji Konwencji z Lugano. Aby zapewnić pewien minimalny poziom harmonizacji w zakresie wykładni tej Konwencji, jej sygnatariusze przyjęli protokół, który ograniczał się zasadniczo do apelu do państw-stron Konwencji z Lugano o uwzględnianie orzecznictwa sądów innych państw, dotyczącego postanowień Konwencji z Lugano.

Po akcesji Finlandii, Austrii i Szwecji do Unii Europejskiej w 1995 r. oraz przystąpieniu tych państw do Konwencji brukselskiej w 1996 r. Konwencja z Lugano straciła istotnie na znaczeniu. Odzyskała je następnie częściowo poprzez przystąpienie do niej Polski w 2000 r. Oprócz Polski Konwencji z Lugano nie przyjęło żadne z państw przystępujących w 2004 r. do Unii Europejskiej¹².

¹¹ Protokół luksemburski podpisany w dniu 3 czerwca 1971 r. w Luksemburgu w sprawie powierzenia interpretacji i wykładni Konwencji brukselskiej Europejskiemu Trybunałowi Sprawiedliwości.

¹² K. Pornbacher, E. Rutkowska, *Jurisdykcja krajowa...*, s. 8.

Obowiązujący od 1 maja 1997 Traktat Amsterdamski dodał do Traktatu o ustanowieniu Wspólnoty Europejskiej w tytule IV postanowienia o stopniowym ustanowieniu obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Spowodowało to przesunięcie tematyki współpracy sądowej w sprawach cywilnych mających skutki transgraniczne z trzeciego filaru Unii Europejskiej, który ma charakter międzypaństwowy, do pierwszego filaru, czyli do kompetencji Wspólnoty Europejskiej.

Wspólnota Europejska otrzymała, na podstawie zapisu art. 61 lit. c i art. 65 TWE – kompetencję do podejmowania środków z zakresu współpracy sądowej w sprawach cywilnych o wymiarze transgranicznym, jeśli środki takie są niezbędne do zapewnienia należytego funkcjonowania Rynku Wewnętrznego, dotyczących m.in. transgranicznego doręczania aktów sądowych i pozasądowych, współpracy w dziedzinie przeprowadzania dowodów oraz uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych. Przepis ten dał Wspólnocie Europejskiej upoważnienie do podjęcia działań celem pełnego ujednoczenia międzynarodowego prawa prywatnego i procesowego.

3. Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej (WE) nr 44/2001

Efektom prowadzonych na przełomie kilkudziesięciu lat prac w zakresie ujednoczenia prawa procesowego jest właśnie rozporządzenie Rady Unii Europejskiej (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych. Rozporzą-

zenie to, w swojej treści bardzo zbliżone do Konwencji z Lugano, określa, jakie wymagania muszą być spełnione, aby orzeczenie wydane w jednym państwie Unii Europejskiej mogło być uznane i wykonane w innym państwie Wspólnoty. Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie w sprawach cywilnych i handlowych, niezależnie od rodzaju sądu. Nie obejmuje ono natomiast spraw podatkowych, celnych i administracyjnych.

3.1. Terytorialny oraz rzeczowy zakres stosowania rozporządzenia

W artykule 32 rozporządzenia wskazano, co rozumie się pod pojęciem uznawalnego i wykonalnego orzeczenia. Orzeczenie takie jest wydanym przez sąd państwa członkowskiego UE orzeczeniem, bez względu na jego nazwę, w tym wyrok, orzeczenie, nakaz płatniczy lub polecenie wykonania czynności, oraz określone przez urzędników sądowych koszty i wydatki.

Na podstawie powyższej definicji widać, że przedmiotowe rozporządzenie wyjątkowo szeroko określa zakres orzeczenia. Choć w art. 32 nakaz zapłaty nie został osobno nazwany, to jednak bez wątpienia powyższa definicja obejmuje i ten rodzaj orzeczenia .

Terytorialny zakres stosowania rozporządzenia wynika z art. 299 ust. 1 TWE, który bezpośrednio reguluje zakres stosowania TWE, znajdując również zastosowanie do zakresu obowiązywania wtórnego prawa wspólnotowego. Zgodnie z tym przepisem rozporządzenie stosuje się we wszystkich państwach członkowskich.

Rozporządzenie stosuje się do spraw cywilnych i handlowych, niezależnie od rodzaju sądu lub trybunału (art. 1 rozporządzenia). Spośród spraw cywilnych wyłączone zostały sprawy dotyczące:

- stanu cywilnego lub zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych jak również ustawowego przedstawicielstwa osób fizycznych, praw ze stosunków majątkowych wynikających z małżeństwa, prawa spadkowego, w tym testamentu;
- upadłości, postępowań likwidacyjnych dotyczących niewypłacalnych spółek lub innych osób prawnych, układow i innych podobnych postępowań;
- ubezpieczeń społecznych;
- sądów polubownych.

Przesłanką stosowania uregulowań dotyczących jurysdykcji jest posiadanie przez pozwanego w jednym z państw członkowskich miejsca zamieszkania (niezależnie od obywatelstwa) lub siedziby w rozumieniu art. 60 rozporządzenia.

Zgodnie z art. 66 ust 1 rozporządzenia jego przepisy stosuje się do powództw i dokumentów urzędowych, które zostały wytoczone lub sporządzone po jego wejściu w życie. Orzeczenia wydane po wejściu w życie rozporządzenia, w sprawach wytoczonych jeszcze przed jego wejściem w życie, podlegają uznaniu i wykonaniu na podstawie jego przepisów na warunkach określonych w art. 66 ust. 2 rozporządzenia. Tak więc, jeżeli powództwo zostało wytoczone przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia, wówczas orzeczenie wydane po tej chwili będą uznawane i zezwoli się na ich wykonanie:

- jeżeli powództwo zostało wytoczone w państwie członkowskim pochodzenia po tym jak Konwencja Brukselska lub

Konwencja Lugańska weszły w życie zarówno państwie członkowskim pochodzenia, jak i w tym, w którym ma nastąpić uznanie lub,

- sąd miał jurysdykcję na podstawie przepisów, które są zgodne z przepisami jurysdykcyjnymi rozdziału II lub umowy, która obowiązywała w chwili wytoczenia powództwa pomiędzy państwem członkowskim pochodzenia a państwem członkowskim wykonania orzeczenia.

3.2. Pierwotna wykonalność orzeczenia w Polsce

Orzeczenie, którego wykonalność chcemy stwierdzić w innym państwie UE, a następnie egzekwować, musi być wykonalne w Polsce, czyli być tytułem wykonawczym według polskiego kodeksu postępowania cywilnego. Co rozumie się pod pojęciem tytułu wykonawczego, określa art. 776 k.p.c. wskazując, iż tytułem wykonawczym jest tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności. Artykuł 777. k.p.c. precyzuje, co uznaje się za tytuł egzekucyjny¹³.

¹³ Jak stanowi art. 777 § 1 kodeksu postępowania cywilnego tytułami egzekucyjnymi są:

1) orzeczenie sądu prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu, jak również ugoda zawarta przed sądem;

1¹) orzeczenie referendarza sądowego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu,

2) wyrok sądu polubownego lub ugoda zawarta przed takim sądem;

2¹) ugoda przed mediatorem,

3) inne orzeczenia, ugody i akty, które z mocy ustawy podlegają wykonaniu w drodze egzekucji sądowej;

4) akt notarialny, w którym dłużnik poddał się egzekucji i który obejmuje obowiązek zapłaty sumy pieniężnej lub uiszczenia rzeczy oznaczonych co do gatunku, ilościowo w akcie oznaczonych, albo też obowiązek wydania rzeczy indywidualnie oznaczonej, lokalu, nieruchomości lub statku wpisanego do rejestru gdy termin zapłaty, uiszczenia lub wydania jest w akcie wskazany;

5) akt notarialny, w którym dłużnik poddał się egzekucji i który obejmuje obowiązek zapłaty sumy pieniężnej do wysokości w akcie wprost określonej albo oznaczonej za

Przyjmując, iż wierzyciel posiada już orzeczenie wydane przez sąd, koniecznym warunkiem będzie zaopatrzenie go w klauzulę wykonalności nadawaną na wniosek wierzyciela przez sąd, który to orzeczenie wydał. Tak więc warunkiem wykonania orzeczenia w innym państwie UE jest stwierdzenie jego wcześniejszej wykonalności w Polsce.

3.3. Potwierdzenie wykonalności w formie zaświadczenia

Aby orzeczenie mogło być uznane za wykonalne i egzekwowane w innym państwie, sąd, który je wydał, musi sporządzić także odpowiednie, potwierdzające to zaświadczenie. Zaświadczenie to, w określonym w załączniku nr V do rozporządzenia wzorze, jest wydawane na wniosek wierzyciela. Wniosek ten nie musi zachowywać szczególnych wymogów co do formy i treści. Powinien spełniać jednak wymagane przepisami procedury cywilnej warunki¹⁴, czyli zawierać:

- oznaczenie sądu, do którego jest skierowane,
- imię i nazwisko lub nazwę stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników,
- oznaczenie rodzaju pisma,
- treść wniosku lub oświadczenia,
- podpis strony lub jej pełnomocnika,
- wymienienie załączników.

pomocą klauzuli waloryzacyjnej, gdy akt określa warunki, które upoważniają wierzyciela do prowadzenia przeciwko dłużnikowi egzekucji na podstawie tego aktu o całość lub część roszczenia, jak również termin, do którego wierzyciel może wystąpić o nadanie temu aktowi klauzuli wykonalności.

¹⁴ Wymagania jakie powinno spełniać pismo procesowe określa art. 125 i 126 k.p.c.

Załącznikiem do wniosku może być w tej sytuacji właśnie formularz – wzór zaświadczenia o wykonalności orzeczenia w Polsce.

Zaświadczenie to zawiera podstawowe informacje o przeprowadzonym postępowaniu sądowym, w szczególności oznaczenie i adres sądu, oznaczenie stron postępowania, treść i formę rozstrzygnięcia oraz stwierdzenie przeciwko komu to orzeczenie lub ugoda sądowa jest wykonalne(-a) w państwie członkowskim pochodzenia. Osobą, przeciwko której będzie toczyło się postępowanie o stwierdzenie wykonalności, będzie pozwany w pierwotnym postępowaniu prowadzonym przez sąd krajowy.

Zaświadczenie to ma także stwierdzać, że pozwany miał możliwość podjęcia i skorzystania z przysługujących mu środków obrony. Właśnie dlatego tak istotne jest zwrócenie uwagi na poprawność wypełnienia przez sąd punktu 4.4 tego zaświadczenia. W punkcie tym sąd ma wskazać datę doręczenia dokumentu wszczynającego postępowanie, jeżeli orzeczenie wydane zostało w postępowaniu, w którym pozwany nie wdał się w spór.

Zapis ten będzie miał szczególne znaczenie w sytuacji wydania przeciwko pozwanemu nakazu zapłaty lub wyroku zaocznego. Obydwa rodzaje orzeczeń są najczęstszą podstawą do dalszych postępowań egzekucyjnych.

Wyrok zaoczny wydawany jest w sytuacji, kiedy pozwany nie stawił się na posiedzenie wyznaczone na rozprawę albo mimo stawienia się nie bierze udziału w rozprawie – art. 339 § 1 k.p.c. Tak więc wyrok zaoczny zostanie wydany w sytuacji, kiedy pozwany, który pomimo zawiadomienia go o toczącym się przeciwko niemu postępowaniu, nie bierze w nim udziału. W takiej sytuacji w punkcie

4.4 zaświadczenia powinna być wskazana data doręczenia pozwana-
nemu odpisu pozwu wraz z wezwaniem do zajęcia stanowiska w
sprawie.

O wydaniu nakazu zapłaty pozwany dłużnik dowiaduje się w
momencie jego doręczenia wraz z odpisem pozwu i wezwaniem do
zapłaty należnej kwoty w terminie 14 dni lub wniesienia w tym ter-
minie sprzeciwu (lub zarzutów od nakazu zapłaty w postępowaniu
nakazowym). W punkcie 4.4 zaświadczenia powinna być zatem
wskazana data doręczenia pozwanemu nakazu zapłaty.

Szczególna sytuacja powstanie, kiedy strona ma miejsce za-
mieszkania lub siedziby za granicą. W tej sytuacji, jak wskazuje art.
1135 k.p.c., strona zamieszkała za granicą, jeżeli nie ustanowiła
pełnomocnika do prowadzenia sprawy zamieszkałego w Polsce,
obowiązana jest wskazać w Polsce pełnomocnika do doręczeń. W
razie niewskazania pełnomocnika do doręczeń, przeznaczone dla tej
strony pisma sądowe pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem
doręczenia. Stronę należy o tym pouczyć przy pierwszym doręcze-
niu.

W takiej sytuacji w punkcie 4.4 zaświadczenia powinna być
wskazana data doręczenia pisma pełnomocnikowi, a w przypadku
jego braku, data, z jaką pismo zostało złożone do akt ze skutkiem
doręczenia.

3.4. Przygotowanie wniosku o wykonanie orzeczenia

Uzyskanie stosownego zaświadczenia z polskiego sądu stanowi podstawę do przygotowania dokumentacji dla odpowiedniego sądu państwa, w którym mieszka dłużnik, a w którym to wierzyciel chce egzekwować należność. Wniosek składa się do sądu albo innego właściwego organu określonego w wykazie zamieszczonym w załączniku II do rozporządzenia

Właściwość miejscową określa się na podstawie miejsca zamieszkania dłużnika lub na podstawie miejsca, w którym egzekucja powinna zostać przeprowadzona. Do takiego wniosku należy dołączyć oryginał tytułu wykonawczego oraz otrzymane z sądu polskiego zaświadczenie.

Wniosek taki w swoim układzie i treści nie będzie zbyt różnił się od wniosku kierowanego do polskiego sądu. Wskazać należy tylko na to, iż wniosek ten składany jest według procedury rozporządzenia i dotyczy stwierdzenia wykonalności określonego orzeczenia sądu polskiego za granicą.

Wniosek i posiadane dokumenty dobrze jest wcześniej przetłumaczyć. Wprawdzie nie jest to wymagane, ale sąd, do którego występuje się z wnioskiem o stwierdzenie wykonalności, ma prawo wezwać wnioskodawcę do przedstawienia mu dokumentów przetłumaczonych przez tłumacza przysięgłego.

3.5. Ustanowienie pełnomocnika w państwie wykonania orzeczenia

We wniosku należy także wskazać adres do doręczeń w okręgu sądu, do którego składany wniosek. Jak określa to art. 40 rozporzą-

dzenia, jeżeli prawo państwa członkowskiego wykonania nie przewiduje wskazywania takiego adresu, wnioskodawca wskazuje pełnomocnika do doręczeń.

Rozporządzenie to nie stawia wymagania aby tym pełnomocnikiem był koniecznie prawnik, ale mając na uwadze, iż całe postępowanie toczy się według prawa państwa członkowskiego, w którym stwierdzamy wykonanie orzeczenia, to chyba najlepiej zorientowaną w tym zakresie sobą będzie właśnie adwokat lub radca prawny.

Pomoc prawnika może okazać się konieczna w sytuacji prowadzenia późniejszego postępowania egzekucyjnego w danym państwie, a także w ustaleniu adresu lub siedziby dłużnika. Pełnomocnictwo udzielone może być w zwykłej formie pisemnej. Do pełnomocnictwa najlepiej załączyć aktualny odpis z odpowiedniego rejestru lub ewidencji wskazujący na sposób reprezentacji, a także osoby do tego uprawnione¹⁵.

3.6. Zwolnienie postępowania o wykonanie orzeczenie z kosztów sądowych

W postępowaniu o stwierdzenie wykonalności w państwie członkowskim wykonania orzeczenia nie można pobierać żadnych opłat skarbowych lub należności ustalanych od wartości przedmiotu sporu. Oznacza to, że strona żądająca stwierdzenia wykonalności orzeczenia w innym państwie nie może być wezwana do uiszczenia opłaty od wniosku, liczonej od wartości określonej w takim orzecz-

¹⁵ W zależności od przyjętej praktyki sądowej i orzeczniczej w danym państwie nierzadko wystarczającym jest doręczenie samego oryginału pełnomocnictwa, najlepiej przetłumaczonego na język danego państwa i nie zawsze istnieje konieczność przedstawiania dokumentu potwierdzającego mocowanie pełnomocnika.

niu. Postępowanie to praktycznie jest wolne od opłat i w jego toku pobierane są ewentualnie niewielkie opłaty sądowe służące najczęściej pokryciu kosztów postępowania. Ponadto w przypadku uzyskania w toku sprawy przed sądem polskim zwolnienia od kosztów sądowych zwolnienie do rozciąga się także na postępowanie przed sądem zagranicznym i dotyczy także możliwości ustanowienia dla wierzyciela pełnomocnika z urzędu do reprezentowania go w takim postępowaniu.

3.7. Brak podstaw do merytorycznej weryfikacji orzeczenia

Artykuł 36 rozporządzenia określa bardzo ważną i podstawową zasadę postępowania o stwierdzenie wykonania, a mianowicie orzeczenie zagraniczne nie może w żadnym wypadku być przedmiotem kontroli merytorycznej. Oznacza to, że sąd innego państwa UE nie jest władny do wnikania w przesłanki, podstawy czy zasadność wydanego rozstrzygnięcia. Sąd ten bada tylko spełnienie przesłanek formalnych i poprawność załączonych dokumentów, koniecznych do stwierdzenia wykonalności tego orzeczenia w tym państwie. Po spełnieniu formalności przewidzianych w art. 53 rozporządzenia następuje niezwłoczne stwierdzenie wykonalności orzeczenia¹⁶. Ewentualne zarzuty dłużnika mogą dotyczyć tylko okoliczności związanych z takim postępowaniem i nie mogą kwestionować merytorycznych podstaw rozstrzygnięcia sądu polskiego.

¹⁶ Jest to jak stanowi w pkt 16 preambuły do rozporządzenia wyraz wzajemnego zaufania w wymiar sprawiedliwości w ramach Wspólnoty. Ponadto weryfikacja już na tym etapie zasadności orzeczenie zaprzeczała by istocie przyjętych rozwiązań mających na celu jak największe uproszczenie postępowania.

Widocznym więc jest, iż całość postępowania w sprawie uznania i wykonania orzeczenia uwzględnia w głównej mierze interes wierzyciela i zostało znacznie uproszczone i przyspieszone. Po spełnieniu określonych w przepisach wymogów formalnych (m.in. przedłożenie ujednoliconego zaświadczenia o wykonalności, art. 54 i załącznik V rozporządzenia) wykonalność orzeczenia powinna być automatycznie stwierdzona.

W przeciwieństwie do art. 47 pkt 1 Konwencji brukselskiej i Konwencji z Lugano nie jest wymagane uprzednie doręczenie orzeczenia pozwanemu. Na tym etapie postępowania nie wysłuchuje się dłużnika ani – co stanowi istotne *novum* w porównaniu z Konwencją brukselską i Konwencją z Lugano – nie weryfikuje postaw odmowy uznania orzeczenia określonych art. 34 i 35 rozporządzenia. Czynności te zostały przeniesione do fazy po zaskarżeniu orzeczenia w sprawie stwierdzenia wykonalności (art. od 43 do 46)¹⁷.

Rozporządzenie nr 44/2001 wprowadza pewne istotne zmiany w stosunku do Konwencji brukselskiej, w dotychczas przyjętym sposobie postępowania w tego typu sprawach. Pierwszą z nich jest to, iż zgodnie z art. 34 pkt 2 rozporządzenia wystarczy, jeżeli pismo wszczynające postępowanie doręczono pozwanemu w czasie i w sposób, który umożliwiał mu przygotowanie obrony. Dotychczas konieczne było skuteczne, czyli zgodne z właściwym prawem procesowym, doręczenie pozwanemu pisma wszczynającego postępowanie. Kolejne nowe rozwiązanie polega na tym, iż pozwany nie może podnosić zarzutu pozbawienia go prawa do obrony, jeżeli zaniechał wniesienia przysługującego mu środka odwoławczego.

Zgodnie z art. 45 ust. 1 rozporządzenia odmowa lub uchylenie stwierdzenia wykonalności w postępowaniu odwoławczym może być dokonana tylko zgodnie z podstawami odmowy uznania orzeczenia, określonymi w art. 34 i art. 35 rozporządzenia.

3.8. Przyszłość wspólnego prawa procesowego

Przyjęte konstrukcje prawne w rozporządzeniu w dalszym ciągu ulegają zmianom i modyfikacjom. W ramach wspólnoty były i są prowadzone prace polegające na dalszej unifikacji prawodawstwa krajów unijnych, w zakresie postępowań cywilnych, co ma jeszcze w większym stopniu zapewnić realizację celów UE. Kolejnym efektem tych prac było przyjęcie w dniu 12 grudnia 2006 r. przez Parlament Europejski i Radę rozporządzenia (WE) nr 1896/2006 ustanawiającego postępowanie w sprawie Europejskiego Nakazu Zapłaty¹⁸, które obowiązuje w całości od 12 grudnia 2008 r.

Rozporządzenie to ma na celu uproszczenie i przyspieszenie postępowań sądowych w sprawach transgranicznych dotyczących bezspornych roszczeń pieniężnych w sprawach cywilnych i handlowych. Środkiem do tego jest ustanowienie postępowania w sprawie Europejskiego Nakazu Zapłaty oraz umożliwienie swobodnego przepływu Europejskich Nakazów Zapłaty na obszarze Unii Europejskiej, bez konieczności wszczynania postępowań pośrednich w państwach członkowskich wykonania przed uznaniem i wykonaniem nakazu, a zatem z pominięciem procedury *exequatur*

¹⁷ K. Pornbacher, E. Rutkowska, *Jurysdykcja krajowa...*

¹⁸ Rozporządzenie (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiające postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty (Dz. Urz. UE z 2006 r., L 399, s. 1).

(art. 1 ust. 1)¹⁹. Jest więc dalszym krokiem upraszczającym postępowanie w stosunku do omawianego rozporządzenia. Przyjęta regulacja w sprawie Europejskiego Nakazu Zapłaty w sposób bezpośredni bazuje jednak na przepisach dotychczasowego i obowiązującego w dalszym ciągu rozporządzenia. Co więcej zapisy rozporządzenie nr 44/2001 mają bezpośrednie zastosowanie m.in. przy określaniu miejsca zamieszkania stron, wpływającego na określenie czy mamy do czynienia ze sprawą transgraniczną podlegającą rozpoznaniu w ramach Europejskiego Nakazu Zapłaty (ENZ)²⁰.

Rozporządzenie w sprawie ENZ dotyczy postępowania ustanowionego w celu dochodzenia roszczeń pieniężnych o oznaczonej wysokości, które są wymagalne w chwili wniesienia pozwu o wydanie Europejskiego Nakazu Zapłaty.

Rozporządzenia obejmuje swoim zakresem bezsporne roszczenia pieniężne, a podstawowym celem regulacji było wyeliminowanie trudności związanych z prowadzeniem postępowań w innych państwach. Samym celem przyjęcia regulacji jest to, iż nie ma ono określać zasad wzajemnego uznawania i wykonywania orzeczeń wydanych w krajowym postępowaniu cywilnym, ale stworzyć autonomiczną procedurę europejską możliwą do zastosowania we wszystkich państwach Wspólnoty. Jednak autonomia ta jest w dalszym ciągu ograniczona zapisami prawodawstw krajowych, do których zamieszczone jest stosowne odesłanie. Takie rozwiązanie może jednak, z uwagi na istniejące w

¹⁹ A. Harast, *Europejski Nakaz Zapłaty*, „Monitor Prawniczy”, 17/2008, s. 915.

²⁰ Art. 3 rozporządzenia (WE) nr 1896/2006.

prawie każdego z państw odrębności, doprowadzić do rozbieżności w stosowaniu tego postępowania.

4. Wnioski

Pomimo kilkudziesięciu lat prac nad unifikacją i wprowadzeniem wspólnych regulacji w zakresie zasad procedury cywilnej we wszystkich państwach UE, w dalszym ciągu istnieją rozbieżności co do sposobu uregulowania zagadnień uznawania i wykonywania orzeczeń sądów zagranicznych w danym państwie. Taka sytuacja może oznaczać, że w dalszym ciągu, pomimo wejścia w życie nowych regulacji dotyczących Europejskiego Nakazu Zapłaty, stwierdzenie wykonalności w danym kraju orzeczeń zapadłych w innym państwie UE będzie przebiegało właśnie według procedury określonej w rozporządzeniu nr 44/2001. Wynika to także z faktu, iż wokół tego aktu prawnego zdażyło się już wykształcić dość bogate orzecznictwo, nie tylko Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, ale także i praktyka sądów krajowych, które bez większych problemów stosują już określoną tam procedurę. W tym miejscu przytoczyć należy orzeczenie w sprawie *Kleinwort Benson v City of Glasgow*²¹ dotyczące m.in. relacji prawa krajowego i wspólnotowego. Orzeczenie to wskazuje, iż w przypadku, jeżeli przepisy rozporządzenia zawierają odwołania do przepisów krajowych, jak np. w art. 4 ust 1, art. 31, art. 34 rozporządzenia, to ETS jest co prawda właściwy w sprawie określenia zakresu tych odwołań, ale już nie w sprawie wykładni pojęć na podstawie prawa

²¹ Wyrok ETS z 28.03.1995 w sprawie C-346/43 *Kleinwort Benson v. City of Glasgow*, Zb. Orz. 1995, s. 1615.

krajowego. ETS nie jest właściwy w sprawie wykładni prawa krajowego, nawet jeśli jest ono pod względem treści wzorowane na przepisach rozporządzenia, a sąd przekazujący sprawę formułuje pytanie prawne dotyczące prawa krajowego jako pytanie o wykładnię rozporządzenia.

Analizując zapisy powstałych dotychczas aktów prawnych dotyczących analizowanego zagadnienia, należy stwierdzić, że omawiane rozporządzenie jest istotnym krokiem naprzód w zakresie przyjęcia i unifikacji wspólnych założeń procedury cywilnej w państwach UE. Jego zapisy zapewniają ciągłość pomiędzy wypracowanymi poprzez dziesięciolecia rozwiązaniami, a także stanowią podstawę do dalszych modyfikacji, w formie ewolucji, pewnych zapisów, których konieczność zmiany wynika z ich praktycznego zastosowania.

Egzekwowanie wyroków sądów polskich za granicą – zagadnienia praktyczne

Streszczenie

Od momentu powstania i funkcjonowania Wspólnot Europejskich trwały prace mające na celu jak największą unifikację systemów prawnych związanych z podstawowymi filarami Wspólnoty. Celem tych działań było jak największe ujednoczenie zapisów i rozwiązań prawnych, pozwalających na swobodny obrót prawny oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądów wydanych w jednym z państw UE także w innych krajach członkowskich. Efektem tych intensywnych, zwłaszcza w ostatnim dwudziestoleciu, prac jest rozporządzenie Rady nr 44/2001 z 22 grudnia 2000 r. Rozporządzenie to określa, jakie wymagania muszą być spełnione aby orzeczenie wydane w jednym państwie Unii Europejskiej mogło być uznane i wykonane innym państwie Wspólnoty. Artykuł prezentuje genezę powstania przedmiotowego aktu oraz procedurę stwierdzenia wykonalności orzeczenia sądowego pochodzącego z jednego z państw UE w innym państwie.

Abstract

From the moment of creation and operation of the European Communities, there have been works aimed at standardizing the legal systems related the basic pillars of the European Community. The aim of this policy was to standardize records and legal solutions, providing for the legal free circulation and recognition and the enforcement of judgments of one of the states of the EU in other countries of the EU. The result of this intensive work, especially of the last 20 year period, is Council Regulation (EC) No 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters. This regulation determines requirements that must be fulfilled so that judgments given in a Member State of the European Union are recognized and enforced in the other Member States of the EU. The article describes the genesis of the creation of this regulation and the procedure for stating the feasibility of judgments given in a Member State of the EU and its implementation in another.